

בית דין צדק קהילות יעקב

רח' קהילות יעקב 29 בני ברק
 בראשות האב"ד מורנו הגאון רבי יעקב מאיר שטרן שליט"א
 והרבנים הגאונים
 הגאון רבי אברהם צבי הכהן שליט"א | הגאון רבי יצחק בירך דסקל שליט"א

בס"ד, גליון ג, ערש"ק פרשת ויגש, תשע"ד

להתקיים מהסכום שמקבל עכ"פ בדברים ההכרחיים, אבל אם אין הסכום מספיק, או שצריך להשיא בנו, או שיש לו שאר הוצאות שנפלו עליו, ואין הסכום מספיק, ודאי שרשאי לקבל צדקה ויש לו דין עני:

בשערי בית הדין
 לבקשת רבים, הננו הודיע כי מושב בית הדין, בכל יום רביעי בין השעות 10-12 בלילה. ברח' קהילות יעקב 29. לקביעת תור, או ליצירת קשר בכל עניני הבית דין או הגליון- טל: 0504109303. מייל: a0504109303@gmail.com
 הרב מיכאל לנדאו- מנהל בית הדין

מאת הגאון רבי אברהם צבי הכהן שליט"א חבר בד"צ קהילות יעקב מחבר ספר שו"ת "ויצב אברהם"

הזמין ירקות, והשליח טוען שהניחם על יד דלת דירתו נשאלנו מה הדין כשהזמין בטלפון משלוח ירקות אצל ירקן, והשליח טוען שהניח ליד הדלת, והירקות לא נמצאו שם, האם חייב לשלם לירקן.

אף ששולח ע"י גוי, אין המזמין יכול לבוא בטענות, כי יש לדמות דין זה לנאמר במשנה (בב"מ צ"ח ע"ב): "השואל את הפרה, ושלחה לו ביד בנו ביד עבדו ביד שלוחו, או ביד בנו ביד עבדו ביד שלוחו של שואל ומתה, פטור. אמר לו השואל - שלחה לי ביד בני ביד עבדי ביד שלוחי או ביד בנך ביד עבדך ביד שלוחך, או שאמר לו המשאיל - הריני משלחה לך ביד בני ביד עבדי ביד שלוחי או ביד בנך ביד עבדך ביד שלוחך, ואמר לו השואל שלח ושלחה ומתה חייב". ובני"ד כיון שהדרך לשלוח על ידי גויים, הרי זה כאילו נתרצה בפירוש.

וכל שכן שאם הניח בעצמו על יד הדלת, שעשה שליחותו, ואין המזמין יכול לטעון שהיה לו לשים במקום המשתמר, כיון שלזה נתרצה מתחילה, כיון שכן היא הדרך.

והירקן נאמן בשבועה, שנתן לשליח או הניח ליד הדלת, כמו חנווני על פנקסו, במשנה (שבועות מ"ד ע"ב): "ואלו נשבעין ונוטלין, השכיר והנגזל והנחבל ושכנגדו חשוד על השבועה וחנווני על פנקסו... והחנווני על פנקסו, כיצד, לא שיאמר לו כתוב על פנקסי שאתה חייב לי מאתים זוז, אלא אומר לו - תן לבני סאתים חטין, תן לפועלי סלע מעות, הוא אומר נתתי, והן אומרים לא נטלנו, הוא נשבע ונוטל, והן נשבעין ונוטלין. אמר בן ננס, כיצד אלו ואלו באין לידי שבועת שוא. אלא הוא נוטל שלא בשבועה, והן נוטלין שלא בשבועה". לפ"ז יכול הירקן להשבע שנתן לשליח וליטול.

ובכה"ג שיש חיוב שבועה, כתב השבות יעקב (ח"ב סי' קמ"ה וח"ג סי' קפ"ב, הו"ד בפ"ת חו"מ סי' י"ב ס"ק ג')

מאת הגאון רבי יעקב מאיר שטרן שליט"א אב"ד בד"צ קהילות יעקב

מחבר ספר "אמרי יעקב" על חושן משפט
 שאלה

"הבטיח מתנה לאברך שמקבל תמיכה ממשלתית, האם יכול לחזור בו".

תשובה

כתב בשולחן ערוך הרב "האומר ליתן לעני בין מתנה מועטת בין מתנה מרובה אינו יכול לחזור בו מן הדין מפני שנעשה כנדר ואפי' גמר בלבו ליתן צריך לקיים מחשבתו כמו שיתבאר בהל' צדקה" עכ"ל. וגדר עני בזה היינו מי שראוי ליטול צדקה.

ויש לעיין בענין זה בזמננו שישנם הרבה מדינות שהממשלה נותנת סכום קבוע לכל תושבי המדינה שאינם יכולים להתפרנס ממקום אחר, ומהסכום ההוא יכולים להתפרנס כדי צרכי בדברים ההכרחיים, ולעני"ד מסתבר שאין לו דין עני, דעיין בטור יו"ד סי' רנ"ג, שכתב וז"ל וי"א שכל אלו השיעורים לא נאמרו אלא בימיהם, שהיה להם קופה ותמחוי והיו מחלקים מעשר עני בכל שנה, והיו נוטלין לקט שכחה ופאה, לפיכך שיערו שמי שיש לו מאתיים זוז לא יטול, לפי שיכול לעבור בהן שנה, ולשנה הבאה יהיה לו במה שיחיה, אבל האידנא שאין כל זה, יכול ליטול עד שיהיה לו קרן כדי להתפרנס מן הריחוק וכו' עכ"ד.

והב"י העתיק הדברים בשו"ע יו"ד סי' רנ"ג סעי' ב', וכן בחו"מ סי' קכ"ה סעי' ה', ועיין ר"ן נדרים פ"ג ע"ב ד"ה אימא סיפא ובקהילות יעקב שם, ובספר צדקה ומשפט פ"ב סעי' ו' כתב, דמי שיש לו הכנסה קבועה ויכול להתפרנס ממנה אסור לו ליטול מן הצדקה, ואין נ"מ במקור ההכנסה בין אם זה משכורת, קצבה, דמי ישיבה וכדומה, ועי"ש דס"ל דה"ה אם יש לו תמיכה קבועה מקרובים דדינו כהכנסה קבועה ע"ש, אולם כל זה מיירי היכא שיכול

בית דין צדק קהילות יעקב

רח' קהילות יעקב 29 בני ברק

בראשות האב"ד מורנו הגאון רבי יעקב מאיר שטרן שליט"א

והרבנים הגאונים

הגאון רבי אברהם צבי הכהן שליט"א | הגאון רבי יצחק בירך דסקל שליט"א

ונפטרים מן השולח, דהוא האמינן בשבועה, שמסר להן מעותיו. אבל מלוה אומר שאין נאמנין לו בשבועה, ומשתבע דלא שקיל מידיהו, ופרע ליה למלוה". ולכן בנדון דידן, אי אפשר להסתייע בעדות השליח, לפטור את הירקן משבועה, שהרי הוא צריך להשבע כדי להיות נאמן.

מאת הגאון רבי יצחק בירך דסקל שליט"א

חבר בד"צ קהילות יעקב

מחבר שו"ת "בינת המשפט" על חושן משפט

מי שפרע למי שמשלם במלוה

ר' יעקב בעל חנות כלי כסף לוח ממני מאתים דולר. כשהגיע זמן הפרעון נכנסתי לחנותו, וראיתי בחנותו גביע כסף שעולה מאתיים דולר, החלטתי שאקנה את הגביע בתמורת החוב. סיכמנו שאני קונה את הגביע בחוב, ואמרת לי כי אחזור בעוד שעה לקחת את הגביע ובינתיים הוא ינקה אותו ויארז אותו, כשיצאתי מהחנות החלטתי שעדיף לי לקנות במקום אחר. האם אקבל מי שפרע אם אחזור בי.

תשובה

לגבי קידושין הכל מודים שאי אפשר לקדש אשה במלוה, כיון שאין המעות בעין, אבל לענין מכירת קרקעות במלוה, או לענין מי שפרע במטלטלין, נחלקו בזה הראשונים.

רובם סוברים שכשם שבקידושין אין קונה במלוה הוא הדין במקח וממכר, ולדבריהם הקונה קרקע במלוה לא יחול המקח, וכן במטלטלין לא יחול מי שפרע.

אבל הרמב"ם מחדש שלענין מקח וממכר מלוה נחשב ככסף ממש, והקונה בו קרקע נקנה המקח ובמטלטלין חייב מי שפרע, ואינו דומה לקידושין, כי בקידושין חייבה תורה לתת לאשה דבר ממשי שנהנת בו עכשיו, כלשון הרמב"ם (אישות פרק ה הלכה יג) "מפני שהמלוה להוצאה ניתנה ואין כאן דבר קיים ליהנות בו מעתה שכבר הוציאה אותו דינר ועברה הנאתו", אבל מקח וממכר שיעבוד המעות מספיק חשוב לקנות בו.

לפי זה, גם בנידון מי שפרע נחלקו הראשונים האם יש מי שפרע, ואין הכרעה בהלכה זו, וראוי להחמיר.

וסי' ס"א ס"ק ד'), שיש רשות לדיין לפשר ע"י ויתור שלישי. וכן כתב באגר"מ חו"מ ח"א סי' ל"ב להדיא גם לענין שבועת הנוטלים בנדון דומה לנ"ד: "צריך לפשר ולא להשביע בשבועות ובפרט בזמן הזה... והנה אין אצלי ספרי רבותינו האחרונים לידע בברור מנהג דיינים לפשר אם יש חלוק בין שבועה דנפטר לשבועה דנוטל. אבל כמדומני שנוהגין לפשר בנכוי שלישי בעד שבועה בין נפטר בין נוטל, אבל כיון שאין לזה מקור גדול מגמ' ופוסקים הראשונים אין זה ענין מוחלט והכל לפי ראות עיני הדיין, כי לפעמים ניכר שאינו רוצה לישבע משום שהוא שקר ובוזה צריך לפשר ליתן יותר, ולפעמים ניכר שהתובע מאמין להתבע אך רוצה להטיל עליו שבועה משום שיודע שלא ישבע ויתרצה להתפשר בזה יש לפשר ליתן פחות לכן תלוי בעיני הדיין. אבל אם לא ניכר כלום כמדומני שנוהגין בנכוי שלישי בעד שבועה בין נפטר בין נוטל".

ואפילו אם שלח הירקן ביד יהודי הנאמן להעיד על כך, אין השליח יכול לפוטרו מן השבועה, מדין עד המסייע הפוטר מן השבועה (כדאיתא ברא"ש ריש בב"מ), לפי מה דאיתא בגמ' (קדושין מ"ג ע"א): "אמר רבא אמר רב נחמן, אמר לשנים - צאו וקדשו לי את האשה, הן הן שלוחיו, הן הן עדיו, וכן בגירושין. וכן בדיני ממונות (פירש"י, אם שלח חוב למלוה ע"י שנים)... מאי קסבר, אי קסבר המלוה חבירו בעדים, צריך לפורעו בעדים, הני נוגעים בעדות ניהו. דאי אמרי לא פרעניה, אמר להו - פרעוני. אלא לעולם קסבר, המלוה את חבירו בעדים, אי"צ לפורעו בעדים, ומגו דיכלי למימר - אהדרינהו ללוה, יכולין למימר פרעניה למלוה. והשתא דתקון רבנן שבועת היסת, משתבעי הני עדים דיהיבנא ליה, ומשתבע מלוה דלא שקיל ליה, ופרע ליה לוח למלוה".

פירש"י: "והשתא דתקון רבנן שבועת היסת, שאפילו מי שאינו מודה במקצת, הטילו עליו שבועה, מהשתא אפי' סבירא לן - המלוה את חבירו בעדים, אין צריך לפורעו בעדים, אפי"ה נוגעין בעדותן. דאי אמרי - אהדרינהו ניהלך, בעי אשתבועי, לפיכך הן מעידין שקבל מלוה מידם, כדי שיפטרו מן השבועה. ונוח הוא להם להפסיד הממון למלוה, מלהשבע בשקר. דאע"ג דחשידי אממונא, לא חשידי אשבועתא. הילכך בממון לא אמרינן - הן הן עדיו. וכיון דעדים לא הוו, הרי הדין הזה כדין הקצוב בשבועות (שם) גבי חנוני על פנקסו - משתבעי אינהו דיהבו להו למלוה,